

КОНТРОЛЬ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАГІСТРАНТІВ

У статті розглянуто методологію контролю навчальної діяльності магістрантів, зокрема принципи та підходи щодо оцінювання індивідуальних досягнень. Зазначено функції навчальної діяльності, відносно яких розкрито види та форми оцінювання знань, умінь і навичок. Наведено зміст структурних компонентів навчальної діяльності (змістовий, операційно-організаційний та емоційно-мотиваційний).

Ключові слова: магістрант, контроль навчальної діяльності, види, форми.

Процес навчання спрямовано на вирішення навчально-виховних завдань, кожна з яких характеризується дидактичною завершеністю. Обов'язковим компонентом цього процесу є перевірка його результативності (контроль знань, умінь і навичок).

Головна мета перевірки результативності навчання – це забезпечення ефективності шляхом приведення до системи знань, умінь, навичок, самостійного застосування здобутих знань на практиці, стимулювання навчальної діяльності тих, хто навчається, формування в них прагнення до самоосвіти.

Проблеми контролю за навчальною діяльністю магістрантів розглядали в своїх працях А. Борзих, С. Вітвицька, Є. Гришин, В. Заводяний, І. Зварич, О. Коваленко, Б. Коротяєв, А. Малихін, О. Устенко, Н. Шишечко, А. Шматков та ін. Але підвищення якості підготовки магістрів на сучасному етапі передбачає значне поліпшення контролю їх навчальної роботи як важливого засобу управління процесом навчання.

Мета статті – розглянути види, форми та критерії оцінювання навчальних досягнень магістрантів.

Контроль є важливим фактором у процесі навчання будь-якій дисципліні, він дає можливість не тільки встановити рівень успішності навчання, а виявити недоліки в знаннях, уміннях і навичках магістрантів і таким чином визначити необхідні зміни, які потрібно внести в методику роботи.

Необхідність контролю за навчальною роботою й оцінювання знань магістрантів має об'єктивний характер. За С. Вітвицькою, тут діє закономірний зв'язок у ланцюгу: мета навчання – процес – результат – наступна мета. Але для того, щоб педагогічно грамотно визначити мету, необхідно точно знати, що вже досягнуто внаслідок навчання [1].

Контроль як спостереження й перевірка успішності магістрантів виконує такі функції: освітня (сприяння поглибленню, розширенню, вдосконаленню знань магістрантів, уточненню й систематизації навчального матеріалу з предмета); діагностично-коригувальна (виявлення знань, умінь і навичок, утруднень, недоліків, неуспішності; забезпечення зворотного зв'язку в різновидах: “магістрант – викладач” і “магістрант – магістрант”); контролююча (визначення рівня знань, умінь і навичок магістрантів, підго-

товленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок магістрантами); виховна (спрямована на покращення особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної самостійної праці тощо); розвивальна (сприяння розвитку психічних процесів особистості – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності, мовленнєвої культури магістрантів); стимулююче-мотиваційна (стимулювання магістрантів до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання); управлінська (забезпечення цілеспрямованості в навчанні); прогностично-методична (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і магістрантів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу).

Принципи організації контролю й оцінювання знань магістрантів визначаються метою навчально-виховного процесу у ВНЗ, а також об'єктивними закономірностями педагогічного процесу в них.

Основні принципи перевірки навчальної роботи й оцінювання знань магістрантів: індивідуального характеру перевірки й оцінювання знань магістрантів (передбачає індивідуальну роботу викладача з кожним магістрантом, урахування його індивідуальних особливостей); систематичності й системності перевірки й оцінювання знань (здійснення контролю протягом усього періоду навчання магістранта в магістратурі); тематичності (стосується всіх ланок перевірки й передбачає оцінювання навчальної діяльності магістрантів за семестр чи навчальний рік і з кожної теми); диференційованого оцінювання успішності навчання магістрантів (передбачає здійснення оцінювання успішності на основі різнорівневого підходу); єдності вимог викладачів до магістрантів (передбачає урахування кафедрами й викладачами діючих загальнодержавних стандартів); об'єктивності (це систематичний аналіз результатів міжсесійного контролю й показників успішності за єдиними критеріями з метою своєчасного здійснення заходів для поліпшення організації і змісту навчально-виховного процесу, підвищення ефективності та якості аудиторних і самостійних занять магістрантів з метою запобігання (зменшення) відрахування їх із магістратури); гласності (доведення результатів контролю до відома магістрантів).

У теорії й практиці навчання склалися такі види контролю: діагностичний, поточний, тренувальний, відстрочений, тематичний, перехресний, рубіжний, підсумковий, заключний.

Види перевірки навчальної роботи магістрантів визначаються ступенем їх адекватності, сформульованим принципом контролю знань. На сучасному етапі розвитку освіти склалися такі види та форми перевірки знань магістрантів: попередня, поточна, тематична перевірка (міжсесійний контроль); залік, курсові роботи, колоквиум, консультація (рубіжний контроль); семестрові экзамени, державні экзамени, дипломні роботи (підсумковий і заключний контроль).

Найбільш ефективними методами перевірки й контролю успішності магістрантів є: усний контроль, письмовий контроль і самоконтроль, лабораторно-практичний, програмований контроль (машинний, безмашинний), тестовий контроль.

Основними формами організації перевірки знань магістрантів у сучасних ВНЗ є, насамперед, індивідуальна, групова, фронтальна перевірка, самоконтроль, рейтингова система.

Основні недоліки традиційно здійснюваного контролю такі: репродуктивний характер (не дає змоги перевірити здатність свідомо використовувати здобуті знання у практичній діяльності); неможливість з'ясування обсягу знань, умінь, навичок на цьому етапі навчання, що потрапили в довготривалу пам'ять; суб'єктивність в оцінюванні навчально-пізнавальної діяльності.

Особливо важливо розкрити критерії оцінювання, оскільки їх аналіз є аналізом об'єкта перевірки. Критерії оцінювання – це ті положення, урахування яких є обов'язковим при виставленні тієї чи іншої оцінки; норми оцінювання – це опис умов, на які має спиратися педагог, виставляючи магістрантові оцінку. Виставляючи магістрантові ту чи іншу оцінку, педагог має урахувати: характер засвоєння вже відомого знання (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повноту та точність знань); якість виявленого магістрантом знання (логіку мислення, аргументацію, послідовність і самостійність викладу, культуру мовлення); ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, – уміннями й навичками застосування засвоєних знань на практиці; оволодіння досвідом творчої діяльності; якість виконання робіт (зовнішнє оформлення, темп виконання, ретельність тощо).

Оцінки “відмінно” заслуговує магістрант, який виявив усебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, який ознайомлений з основною і додатковою літературою, що рекомендована програмою. Як правило, оцінка “відмінно” виставляється магістрантам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни в їхньому значенні для набутої професії, виявили творчі здібності в розумінні й використанні навчально-програмового матеріалу.

Оцінки “добре” заслуговують магістранти, які виявили повне знання навчально-програмового матеріалу, успішно виконують передбачені програмою завдання, засвоїли основну літературу, рекомендовану програмою. Як правило, оцінка “добре” виставляється магістрантам, які засвідчили систематичний характер знань із дисципліни та здатні до їх самостійного поповнення й оновлення в ході подальшої навчальної роботи й професійної діяльності.

Оцінки “задовільно” заслуговує магістрант, що виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання й майбутньої роботи за професією, який справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, ознайомлений з основною літературою, рекомендованою програмою.

Як правило, оцінка “задовільно” виставляється магістрантам, що пропустилися огріхів у відповіді на іспиті й при виконанні екзаменаційних завдань, але продемонстрували спроможність усунути ці огріхи.

Оцінка “незадовільно” виставляється магістрантові, який виявив прогалини в знаннях основного навчально-програмового матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань. Як правило, оцінка “незадовільно” ставиться магістрантам, які неспроможні продовжити навчання чи приступити до професійної діяльності після закінчення ВНЗ без додаткових занять із відповідної дисципліни.

Об’єктом оцінювання мають бути структурні компоненти навчальної діяльності:

1. Змістовий компонент – знання про об’єкт вивчення (уявлення, поняття, явище тощо, в тому числі про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності тощо). Обсяг знань визначений навчальними програмами, державними стандартами. При оцінюванні підлягають аналізу такі характеристики знань: повнота; правильність; логічність; усвідомленість (розуміння, виокремлення головного й другорядного, вербалізація – словесне оформлення у вигляді відтворення (переказ), пояснення); застосування знань (адекватність, самостійність в умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові), надання допомоги).

2. Операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (вміння, навички), діяльність: предметні (відповідно до програм із навчальних предметів); розумові (порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо); загальнонавчальні (аналізувати, планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльності в цілому; уміння користуватися підручником та іншими доступними джерелами інформації).

Підлягають аналізу й такі характеристики дій, способів дій, діяльності: правильність виконання; самостійність виконання в умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); надання допомоги – практичної (спільне виконання дії викладача і магістрантів, показ, надання зразка); вербальної (повторний інструктаж, пояснення, запитання, підказка, вказівка); загальної (стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги); усвідомленість способу виконання – розуміння та словесне оформлення: відтворення (переказ), пояснення, застосування в умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові).

3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчання. Аналізуються такі його характеристики: характер і сила (байдуже, недостатньо виразне, зацікавлене, виразно позитивне); дієвість (від споглядального (пасивного) до дієвого); сталість (від епізодичного до сталого).

Саме ці характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчання магістрантів можуть бути покладені в основу визначення рівнів навчальних досягнень (І – початко-

вий, II – середній, III – достатній, IV – високий), загальних критеріїв їх оцінювання та відповідних оцінок (у балах) [2].

Висновки. Контроль за навчальною діяльністю магістрантів має власну методологію, зокрема принципи та підходи щодо оцінювання індивідуальних досягнень. Види та форми контролю відповідають реалізації основних функцій навчальної діяльності, об'єктом оцінювання якої мають бути структурні компоненти, а саме змістовий, операційно-організаційний та емоційно-мотиваційний.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі можуть бути дослідження особливостей контролю та оцінювання знань, умінь та навичок магістрантів відносно ключових компетенцій.

Список використаної літератури

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / Світлана Сергіївна Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2014. – 534 с.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2015.

Голік А. Б. Контроль учебной деятельности магистрантов

В статье рассмотрена методология контроля учебной деятельности магистрантов, в частности принципы и подходы относительно оценивания индивидуальных достижений. Указано функции учебной деятельности, в отношении которых раскрыто виды и формы оценивания знаний, умений и навыков. Приведены содержание структурных компонентов учебной деятельности (содержательный, операционно-организационный и эмоционально-мотивационный).

Ключевые слова: магистрант, контроль учебной деятельности, виды, формы.

Golik A. Control of Educational Activity of Undergraduates

The article discusses the methodology of control of educational activity of undergraduates, in particular the principles (individual character inspection and assessment of knowledge of undergraduates; systematic and consistent inspection and testing; differentiated assessment of the success of training undergraduates; unity of the requirements to graduate teachers; objectivity; publicity) and approaches to the assessment of individual achievements). Specified functions of educational activity for which discloses the types and forms of assessment of knowledge and skills (educational, diagnostic and corrective, controlling, educational, developing, motivating, stimulating, management, prognosis and methodical). Given the content of the structural components of learning activities (substantive, operational and organizational and emotional-motivational). Content component – knowledge of the object of study. In assessing be analyzing characteristics such knowledge, completeness; accuracy; consistency; awareness; application of knowledge. Operational and organizational components – action means action activities. Subject for analysis: accuracy performance; self-fulfillment in terms of novelty; assist; verbal; general; awareness method of execution. Emotional and motivational component – the attitude to learning. Analyzes its characteristics are: the nature and strength; effectiveness; sustainability. These characteristics are the basis for determining levels of educational achievement (beginner, intermediate, adequate, high), the general criteria for their evaluation and appropriate assessments.

Key words: undergraduate, monitoring training activities, types, forms.